

Ob vznjožu Menine planine lahko in zadovoljno ždi Gornji Grad. Vsa pomembna zgodovina cerkvene in posvetne oblasti je že popisana. Prav tako veličastna cerkev in stare lepe zgradbe, ki tvorijo jedro naselja. Tudi posebno obdobje, čas nacistične okupacije, ki ga opisujejo kot čas "osvobojenega ozemlja".

Temu času, dolgem nekaj mesecev, pa nekaj manjka. Manjka opis temnih ur, ki jih je Gornji Grad doživel in preživel. V dveh letih po osamosvojitvi je ta čas s temnimi urami dopolnila in opisala komisija za poboje občine Mozirje, ki jo je vodil Ivan Glušič.

Nekega avgustovskega dne leta 2001 sva se z g. Glušičem dogovorila in odpravila v Gornji Grad k Feliksu Ugovšku, živemu pričevalcu temnih ur v času "svobodnega ozemlja" v tem delu Savinjske do-

Gornji Grad

študent prava, ki se zdaj živi v Ljubljani. Ljudi so pod prisilo nagnali v dvorano. Sodili so 'razrednim sovražnikom' in 'sodelavcem okupatorja'. Na smrt je bilo obsojenih osem ljudi, med njimi župan Ljubnega, ki je bil nemškega rodu, in neka gospa srednjih let, ki so jo po naključju prijeli, ko je bila na poti od Črničva proti Gornjemu Gradu. Dokumenti sojenja so v arhivih. Vse te ljudi so pobili v gozdu Tičjak, ob potoku, ki teče proti Tlaki, slabih 50 metrov od pred kratkim zgrajenih družinskih hiš. Grob je še vedno nedotaknjen, nekaj grmovja raste na njem.

Posebnost Gornjega Grada je bil tudi zbirni center prostovoljcev četrte operativne cone pri Prodnikovih žagi ob potoku. Tja so prihajali prostovoljci, da bi se vključili v partizanske enote. Zaupnik Ozne je bil Anton Zagožen, po domače Brelkov Tone. Selekcija prostovoljcev je bila zelo stroga, saj jih je od 100 do 200 ostalo kar ob jarku, ki teče od Prodnikove žage proti Ravnam, kjer je tudi travnik. Prodnikov sosed Jože Mavrič (brat Ivan ima zdaj etnografski muzej) je vse to doživiljal. Prostovoljci v

Grobovi za Gornjim Gradom

line. Prosila sva ga, da pove tista doživetja, ki jih komisija občine Mozirje ni zapisala. Po pristranskem pozdravu smo posedli v utico z gosto senco, ki se je glede na avgustovsko vročino zelo prilegla.

Feliks Ugovšek je začel pripovedovati: "Jeseni 1944 je bilo pri nas 'osvobojeno ozemlje', raj za partizansko samopašnost. Sem je spadalo tudi Radmirje, kjer so partizani to jesen ustanovili brigado VDV, ki je bila čistilec 'narodnih izdajalcev', kakor so jih imenovali partizani, za vso Štajersko. Šola tretjega bataljona VDV je bila v Dolu pri Presečniku. Učenci te šole so se nato izpopolnjevali v taborišču Teharje. Pri Prodnikovih žagi ob potoku v smeri proti Črničvu je bil zbirni center

četrte operativne cone za prostovoljce, ki so prihajali v partizane.

Poboj 56 ujetnikov

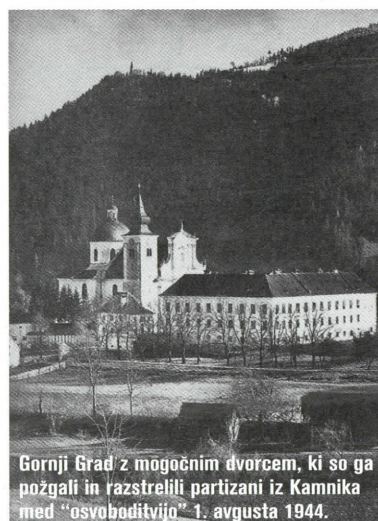
Nekega dne oktobra 1944, ko sem se s kolesom vozil po trgu v Gornjem Gradu, sem zagledal kolono uniformiranih ljudi z na hrbtu zvezanimi rokami, ki so jih vodili partizani. Bilo jih je 56. Prepoznal sem 'vermanšafterje', za katere se je po trgu govorilo, da so Slovenci, da so doma iz okolice Ptujске gore in Haloz. Partizani so jih zajeli v Šmartnem ob Paki. Gnali so jih čez trg, da so jih ljudje videli, čez potok in travnik v gozd Prekštajn, last ljubljanske škofije, od trga oddaljen kakih 500 metrov. Drugi dan sem bil spet na trgu, natelet sem na skupino ljudi, ki ji je

partizan Đuro kazal ukrivljen nož 'vijek' in z njim ponazarjal, kako jih je klal. (Đuro je bil Jure Ljubej iz Dramelj, ki se v pričevanjih nekajkrat pojavlja kot klavec ljudi na celjskem Bežigradu, kjer je bilo taborišče vojnih ujetnikov, in v taborišču Teharje, nato pa kot kurir Edvarda Golca v podjetju Lik Savinja. Stanoval je v zgornjem nadstropju Doma OF, zdaj Celjski dom, op. J. Č.). Vsi poklani ujetniki so še vedno pokopani tam, kjer so jih usmrtili. Zdaj rastejo tam smreke in grmovje.

Poboj prostovoljcev

V Gornjem Gradu je bilo v tem času ustanovljeno tudi 'ljudsko sodišče'. Sodnik je bil

grabnu pa še vedno čakajo, kdaj bodo lahko odšli v partizane. Pohorska afera s 'plavogardisti', ki so tudi hoteli v partizane, je bolj zna-

Gornji Grad z mogočnim dvorcem, ki so ga požgali in razstrelili partizani iz Kamnika med "osvoboditvijo" 1. avgusta 1944.

Gornji Grad. "Čiščenje" za partizanskim opustošenjem

na samo zaradi svoje okrutnosti. Po koncu vojne so 'razredne sovražnike' in 'narodne izdajalce' imeli zaprte v 'kajhi' zraven cerkve. Vsak večer so jih brez ljudskega sodišča vozili streljat kar zadaj za trgov, tam zraven, kjer danes stoji lesna tovarna Smreka. Nekaj deset so jih tam tudi zakopali in še danes čakajo na sojenje 'ljudskih sodišč'.

Zahrbtna akcija OF

Partizanska značilnost je tudi medvojno dogajanje v Bočni. Prebivalci, zavedni Slovenci, se z revolucionarji v gozdovih niso preveč strinjali, kar so vedeli tudi partizani. OF si je izmislila način, kako naučiti domačine pokorščine. Pripravili so dobrodelno akcijo zbiranja denarja za OF, na katero so se domačini dobro odzvali. Seznam darovalcev denarja z njihovimi podpisi, ki je krožil po domovih, je bil dolg. Izročili so ga gesta-

pu. Odziv okupatorja je bil silovit. Veliko ljudi iz Bočne so odpeljali v Celje in jih zaprli v Stari pisker. Tam so jih veliko tudi postrelili. Zahrbtna akcija OF je uspela.

V Gornjem Gradu je bila tisti čas tudi fotografska sekcija Ozne. Zapomnil sem si jo, ker me je fotografiranje zelo zanimalo. V njej je bil tudi Riko Mlekuž, ki je imel po vojni svoj fotoatelj v Prešernovi ulici blizu hotela Evropa."

Gospa Marta Justin: "Gospoda Rika Mlekuža sem dobro poznala. Kadar je bil razpoložen, je po celjskih gostilnah razlagal, da je bil uradni fotograf teharskega taborišča in tudi fotograf pri pobojih v Laškem, v Barbarinem rovu, in še marsikje. Prisluhnila sem mu zato, ker je bil tudi moj oče štirinajst dni zaprt na Teharjah. Filmi Rika Mlekuža bi bili zanimivi, verjetno jih ima njegov sin ali pa druga žena, ki je zdaj vdova."

Janez Črnej

Zrtve revolucije

Delni seznam ubitih s strani NOV na območju nekdanje občine Mozirje v letih 1941—1945:

12. 8. 1941	Alojz Dežnikar, Dobrovlje
3. 4. 1942	Ana Petrič, Skorno
3. 4. 1943	Franc Močnik, Skorno
3. 4. 1944	Roza Bitenc, Šentjanž, Rečica
3. 4. 1945	Rudolf Cirej, Radmirje
3. 4. 1946	Franc Slatinšek, Radmirje
28. 7. 1942	Ivan Ermenc, Radmirje
29. 7. 1942	Kristjan Vudi, pastir na Javorju. Pribit je bil na steno pastirske kočice in živ sežgan.
7. 8. 1942	Ivan Grobelnik, Poljane pri Rečici
7. 8. 1942	Marija Pregelj, Št. Primož; ubita je bila doma v postelji.
7. 8. 1942	Martin Šatej, Savina-Ljubno
11. 8. 1942	je pri požigu treh kmetij na Konjskem vrhu zgorel Prepadnikov oče, odpeljan pa je bil Tevžev sin.
17. 8. 1942	Peter Sokolov iz Železne Kaple. Odrezli so mu nos in moda, nato pa nagega obesili med Radoho in Golo Pečjo. Navzoča je bila II. grupa odredov.
25. 8. 1942	je štab II. grupe odredov na Menini planini pobil pet svojih borcev in eno borko. Imena so ostala neznana.
29. 10. 1942	Franc Gaber iz Orehove vasi, pobit v Nazarjah.
13. 4. 1942	Jože Poznič, Gornji Grad; ustreljen v Kvedrovi kleti
13. 4. 1943	Franc Pahovnik, Gornji Grad; ustreljen v Kvedrovi kleti
12. 5. 1943	Franc Žagar, Rastke, Ljubno; pretepen, ugrabljen in ubit
14. 5. 1943	Maks Polšak, Skorno
20. 5. 1943	Jože Završnik, Rečica
20. 5. 1943	Ana Završnik, Rečica; Jožetova setra, ustreljena v stanovanju
24. 5. 1943	Jakob Hartman, Dol pri Novi Štifti; pokopan v Gornjem Gradu.
23. 3. 1943	Johan Mavrič, po domače Penčurjev, Nova Štifta; ustreljen na Menini
23. 3. 1943	Franc Mavrič, Nova Štifta; na Menini najprej obešen za noge na smreko, nato so mu pod glavo zakurili in ga nato ustrelili. Zraven sta bili dve partizanki, Pečovnikova iz Solčave in ena iz Motnika.
Junija 1944	Mavrič, po domače Spodnji Volovšek; v Poljani obsojen na smrt, nato pomiloščen. Na poti domov ga je spremljevalec na Poljanskem Vrhju ustrelil.
Junija 1944	Smrečnik, po domače Matčkovec, Nova Štifta, ustreljen na Menini
1944	Krznar, Nova Štifta; bil je partizan, ki se ni vrnil s patrolje.
1944	Zavolovšek, Nova Štifta; bil je partizan, ki se ni vrnil iz patrolje.

Seznam mi je izročil Feliks Ugovšek in je povzetek seznama nemške policije.

Želite postati naročnik tednika

DEMOKRACIJA

Pokličite nas na telefon 01/434-54-63